

ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ

УДК: 347.265.8(575.2)(043.3)

Кармышаков М.А.

к.ю.н., доцент Ошского государственного университета, Кыргызская Республика

УЧУРДАГЫ ЖАРАНДЫК УКУКТУК НОРМАЛАР ТУТУМУНДА АДЕП-АХЛАК ТҮШҮНҮГҮНҮН МААНИСИ ЖАНА РОЛУ

Бул жумушта коомдук мамилелерди укуктук жөнгө салууда адеп-ахлактын категориясынын ролу жана мааниси изилдөөнүн предмети болуп эсептелет. Изилдөөнүн максаты - коомдук мамилелерди укуктук жөнгө салууда адеп-ахлактын категориясынын ролуна жана маанисине талдоо жүргүзүү. Изилдөөлөрдө адабияттарды талдоо, салыштыруу жана жалпылоо илимий методдору колдонулган. Адеп-ахлак, мораль, терминдеринин аныктамалары философияга жана мамлекет теориясына негизделгени көрсөтүлгөн, бирок алардын маанилерин жарандык мыйзамды түзүүдөгү маанисине көңүл бурулбагандыгы белгиленген. Жарандык мыйзамдардын дээрлик бардык нормалары адилеттүүлүк, жеке эркиндиктин ар кандай принциптерине негизделгени көрсөтүлгөн. Алынган жыйынтыктар адеп-ахлак категориясын туура чечмелөө жана юридикалык практикада колдонууга сунушталат. Келечекте бул тематикада, башкача айтканда жарандык укуктун айрым нормаларында негизги түзүүчү катары мыйзам деңгээлинде, адеп-ахлак түшүнүгүн эске алуу, канчалык маанилүү экендигин аныктоо үчүн изилдөө жүргүзүү сунушталат.

Негизги сөздөр: мораль; адеп-ахлак; категория, норма; жарандык мыйзамдар; Кыргыз Республикасынын Жарандык кодекси; фактор; ар-намыс.

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ПРАВСТВЕННОСТИ В СИСТЕМЕ НОРМ ГРАЖДАНСКОГО ПРАВА

В данной работе предметом исследования является роль и значение нравственности в системе норм гражданского права. Целью исследования является анализ роли и значения нравственности в системе норм гражданского права. В исследованиях использованы методы анализа, сравнения и обобщения. Показано, что определения терминов нравственности и морали основываются на знаниях по философии, теории государства и права, но не придаётся их значения для формирования норм гражданского права. Выявлено, что любая норма гражданского права основывается на принципах разумности, справедливости, свободы личности. Полученные выводы можно применить для правильного толкования и применения в юридической практике категории нравственности во избежание его двоякого толкования. В будущем рекомендуется проводить исследования на данную тематику для определения роли понятия нравственности на законодательном уровне, как основное составляющее в отдельных норм гражданского права.

Ключевые слова: мораль; нравственность; категория; норма; гражданское право; Гражданский кодекс Кыргызской Республики; фактор; честь.

THE ROLE AND IMPORTANCE OF MORALITY IN THE SYSTEM OF NORMS OF CIVIL LAW

In this paper, the subject of the study is the role and importance of morality in the system of norms of civil law. The purpose of the study is to analyze the role and significance of morality in the system of norms of civil law. The research uses methods of analysis, comparison and generalization. It is shown that the definitions of the terms morality and morality are based on knowledge of the philosophy and theory of state and law, but their importance is not attached to the formation of norms of civil law. It is revealed that any norm of civil law is based on the principles of reasonableness, justice, and individual freedom. The conclusions obtained can be applied for the correct interpretation and application in legal practice of the category of morality in order to avoid its double interpretation. In the future, it is recommended to conduct research on this topic to determine the role of the concept of morality at the legislative level, as the main component in certain norms of civil law.

Key words: *morality; morality; category; norm; civil law; Civil Code of the Kyrgyz Republic; factor; honor.*

«Адеп-ахлак», «мораль», ошондой эле алардын айрым компоненттери көбүнчө мыйзам чыгаруучу тарабынан жарандык мыйзамдарда камтылган баалоочу түшүнүктөрдүн курамына кирет, бир катар учурларда укук коргоо органдары тарабынан колдонулат, жарандык укук доктринасында кеңири колдонулат. Бирок азыркы мыйзамдар жана юридикалык илим алардын так укуктук мүнөздөмөлөрүн бере элек.

«Адеп-ахлак» жана «мораль» - бул сөздөрдүн келип чыгышы ар башка болгону менен лексикалык мааниси боюнча окшош.

Мораль – латынча “*mores*” сөзүнөн которгондо, адеп - мүнөз, адеп, үрп-адат деген маанини берет. Анын негизинде Цицерон байытуу максатында жана Аристотелдин тажрыйбасына түздөн-түз кайрылуу менен этиканы белгилөө үчүн “мораль” (*moralis*) сын атоочту түзүп, аны *philosophia moralis* деп атаган. Кийинчерээк, болжолдуу түрдө IV кылымда «моралдык» (*moralitas*) деген сөз адеп-ахлактык көрүнүштөрдүн чогултма мүнөздөмөсү катары пайда болгон [1].

Укукта моралдык баа берүү дээрлик даана көрүнүп турат. Тарыхый жактан алганда, укук жеке менчиктин жана саясий бийликтин пайда болушунан табылган адеп-ахлактын жетишсиздигинин ордун толтуруу үчүн келип чыгат.

Каралып жаткан өңүттөн алганда, адеп-ахлак менен укуктун өз ара байланышы жөнүндөгү маселе философиялык жана диний адабияттарда да талкуунун предмети болуп келет.

Мыйзам менен адеп-ахлактын (моралдын) ортосундагы байланыштын бардык көп сандаган теорияларын бир нече түргө бөлүп кароого болот.

Биринчи түрү, мыйзам менен адеп-ахлактын ортосунда эч кандай айырма жок.

Экинчи түрү, биринчисинен айырмаланып, мыйзам менен адеп-ахлактын эч кандай жалпылыгы жок деп эсептейт [1]. Көптөгөн авторлор бул пикирге көз карашын билдиришип, ага макул болушат же аны четке кагышат, бирок эч кандай ынанымдуу аргумент келтирилген эмес.

Үчүнчү түрү, укукту адеп-ахлактын бир бөлүгү катары карайт. Укук теориясында кеңири белгилүү болгондой Г. Эллиненктин жана В.С. Соловьевдун “Укук жөнүндө жобо адеп-ахлактын минимуму катары” деп айткандары И. Кантка таандык [1].

Укук менен адеп-ахлактын байланышы өтө татаал көрүнүш. С.С. Алексеевдин айтымында, укук жана мораль социалдык жөнгө салуунун эки өзгөчө өз ара аракеттенүүчү инструменти болуп саналат, бирок алар өз алдынча кубулуш катары өз ара аракеттенишет, алардын ар бири коомдук мамилелерди жөнгө салууда өз функцияларын аткарат жана өзүнүн өзгөчө баалуулугуна ээ. Азыркы жарандык укукту талдоодо “адеп-ахлак” биринчи планга чыгат, мында “норманын” маанисин түздөн-түз билдирген же алар менен ички байланышта болгон элементардык моралдык (нравалык) талаптардын, императивдердин, аксиомалардын, осуяттардын деңгээли чечүүчү мааниге ээ болот.

Жалпы калыптанган баалуулуктардын системасынан алып караганда, азыркы коомдо укук - абсолюттук, формалдуу, жалпы адамзаттык баалуулуктарга жооп бериши керек. Укук жана адеп-ахлак бири-бири менен тарыхый, мазмундуу жана логикалык жактан байланышкан ченемдик-нарктык системалар катары каралат.

Окумуштуу юристтердин жарандык укуктун адеп-ахлактык негиздерине байланыштуу талкууларында “адеп-ахлак категориясы укук менен функционалдык жалпылыкка ээ болгону менен укуктук категория эмес” деген көз карашты көп жолуктурууга болот [3].

Адеп-ахлак укуктук категория катары жарандык укук илиминде бааланган: «Адеп-ахлак – бул коомдун берилген шарттарында адамдардын жүрүм-турумуна баа берүүнүн негизинде түзүлгөн адилеттик, акниеттик менен караниеттик, жамандык менен жакшылык жөнүндөгү пикири».

Советтик жарандык мыйзамдарда биринчи жолу жарандардын жана уюмдардын коомубуздун «моралдык принциптерин» сактоого милдеттендирген норма негиздерде каралган: «Укуктарды ишке ашырууда жана милдеттерди аткарууда жарандар жана уюмдар, закондорду сактоого, социалисттик коомчулуктун турмушунун эрежелерин жана коммунизмди куруп жаткан коомдун моралдык принциптерин урматтоого тийиш». Бул формулировка союздук республикалардын жарандык кодекстеринде да жазылган.

Советтик жарандык укук илиминде моралдык аспектиге жетишсиз маани берилген деп айтууга болбойт. Буга байланыштуу белгилүү цивилисттердин: С.Н. Братусь, В.П. Грибанов, В.А. Тархов, Ю.Х. Калмыковдун жана башкалар эң сонун эмгектерин эске сала кетели [5].

Ошол кездеги юридикалык адабияттарда социалдык адилеттүүлүк маселеси активдүү талкууланганына карабастан, кодификацияланган жарандык мыйзамдарда беренелердин формулировкасында “калыстык”, “ак ниеттүүлүк”, “аң-сезимдүүлүк” деген терминдер колдонулган эмес.

Буйрукчул-административдик системанын шартында жарандардын менчик укуктарына сандык, нарктык жана убакыттык чектөөлөр «норма» катары каралып келген. Жарандардын, мисалы, жеке ташуудан же турак жайды кошумча ижарага берүүнүн натыйжасында, мыйзамдарда белгиленген тарифтерден ашыкча алынган кирешелерди “эмгектик эмес киреше” тартып алуу мүмкүнчүлүгүн белгилеген статьяларына, жарандык кодекстин беренелеринде өзгөчө каршылык болгон эмес.

Акыркы мезгилде өлкөбүздө болуп өткөн саясий, социалдык-экономикалык, моралдык-психологиялык өзгөрүүлөр, бизди жакшылык менен жамандыктын, адилеттүүлүк менен адилетсиздиктин «түбөлүк» адеп-ахлактык категорияларынын ролуна, жаңыча көз караш менен кароого мажбур кылууда. Жеке нормалардын да, институттардын да, коомдук мамилелерди укуктук жөнгө салуунун бардык механизминин моралдык-этикалык чыныгы мазмунун тактоо көйгөүн жаратты.

Мыйзам чыгаруу процессинде мыйзам чыгаруучу, укуктук көрсөтмөлөрдү түзүүдө, адеп-ахлактык жүрүм-турум эрежелери жөнүндө коомдо өкүм сүргөн пикирлерди эске алууга умтулат.

Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексин (мындан ары - КР ЖК) талдоонун негизинде моралдык фактор, адеп-ахлактык аң-сезим түшүнүгү азыркы коомдун экономикалык мамилелерине сиңип, аларды бир бүтүн кылып байланыштырып турат деп айтууга негиз берет.

Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин 2-статьясынын 1-пунктуна ылайык Граждандык мыйзамдар өзү жөнгө салган мамилелерге катышкандардын теңдигин, эркинин автономиялуулугун жана мүлктүк өз алдынчалыгын таанууга, менчиктин кол тийгистигине, келишимдин эркиндигине, жеке иштерге кимдир-бирөөнүн зомбулук менен кийлигишүүсүнө жол бербөөгө, граждандык укуктарды тоскоолдуксуз жүзөгө ашыруунун зарылдыгына, бузулган укуктарды калыбына келтирүүнү, аларды сот тарабынан коргоону камсыз кылууга негизделет.

Демек, адеп-ахлактык категориянын өзү жана ошондой эле анын баалуулуктары жарандык мыйзамдарда түздөн-түз текст түрүндө колдонулган.

Ошентип, мыйзам чыгаруучу адеп-ахлак түшүнүгүн КР ЖКнин 5ст. 2п., КР ЖКнин 7ст. 6п., КР ЖКнин 9ст. 5п., КР ЖКнин 11ст. 10п., КР ЖКнин 16ст., КР ЖКнин 18ст. 5п., КР ЖКнин 1101ст. 2п. камтыйт.

Андан тышкары азыркы учурда КР ЖКде төмөндөгүдөй адеп-ахлактык категориялары орун тапкан, мисалы эркиндик (КР ЖКнин 1ст. 2 п., КР ЖКнин 2 ст. 3п. ж.б.), теңдик (КР ЖКнин 1 ст. 1п., КР ЖКнин 2 ст. 1п. ж.б.), адилеттик (КР ЖКнин 1028 ст. 2п.), ак ниеттүүлүк (КР ЖКнин 9 ст. 5 п. ж.б.), аң-сезимдүүлүк (КР ЖКнин 9 ст. 5п. ж.б.), ар-намыс, кадыр-барк (КР ЖКнин 18 ст. 1п., КР ЖКнин 50 ст. 1п., КР ЖКнин 151 ст. ж.б.), ишкердүү бедели (КР ЖК 18 ст. 5 п., 50ст. 1 п.) ж.б.

Жарандык укук тармагы укуктук мамиленин субъекттерине өзүн өзү жөнгө салууга кеңири эркиндик берүү менен мүнөздөлөт. Учурдагы Кыргыз Республикасынын Жарандык кодекси баалоочу түшүнүктөрдү (ак ниеттүүлүк, аң-сезимдүүлүк, адилеттүүлүк ж.б.) кеңири колдонот. Баалоочу категорияларды колдонуу, укуктук нормаларга көбүрөөк динамизмди берүүгө багытталган, укуктук турмуштун тез өзгөрүп жаткан реалдуулуктарына жакшыраак шайкеш келүү мүмкүнчүлүгүн берүүгө багытталган. Бирок, экинчи жагынан, мыйзам чыгаруучу көптөгөн баалоочу түшүнүктөрдүн маанисин ачып гана тим болбостон, аларды аныктоонун критерийлерин да белгилебегендиктен, мыйзамды колдонууда алдын ала айтуу мүмкүн эместиги бар. Буга байланыштуу соттук практикада белгилүү бир кыйынчылыктар бар. Мисалы: ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо боюнча мыйзамдардын ченемдерин соттор колдонгон учурда келип чыккан маселелерди чечүү жана ушул укук мамилелерин жөнгө салуучу мыйзамдардын туура жана бирдей колдонулушун камсыз кылуу үчүн Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленуму 2003-жылдын 5-декабрындагы No 20 «Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө» Мыйзамынын 15-беренесин жетекчиликке алып, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун соттук практикасынын айрым маселелери жөнүндө ар-намысын, кадыр-баркын жана ишкердик репутациясын коргоо» токтом кылат [7]:

1. Ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо жарандардын конституциялык укугу, ал эми юридикалык жактардын ишкердик бедели алардын ийгиликтүү кесиптик ишмердүүлүгүнүн шарттарынын бири болуп саналаарына соттордун көңүлү бурулсун. Бул, сотторду жарандардын ар-намысын жана кадыр-баркын, ошондой эле жарандардын жана юридикалык жактардын ишкердик беделин коргоо боюнча талаш-тартыштарды кароодо ар бир иштин бардык жагдайларын талдап чыгууга милдеттендирет [8];

2. Соттор бул категориядагы иштерди чечүүдө “кадыр-барк”, “ар-намыс”, “аброй” деген түшүнүктөр моралдык категорияларды аныктай тургандыгын эске алуусу керек: кадыр-барк – инсандын коомдогу ордун позитивдүү аныктоочу моралдык, ишкердик жана башка сапаттарына социалдык маанилүү объективдүү баа берүү; ар-намыс - бул абалды инсандын аң-сезиминде чагылдырылышы, б.а. инсандын ишкердик жана башка сапаттарынын социалдык маанилүү критерийлеринин негизинде субъективдүү баа берүү (өзүн-өзү баалоо); белгилүү бир социалдык чөйрөдө үстөмдүк кылган ишкердик репутация, жарандын, адамдардын тобунун (коллективинин), уюмдун же юридикалык жактын кесиптик сапаттары, артыкчылыктары жана кемчиликтери жөнүндө басымдуулук кылган пикир.

Жогорудагы нормаларды талдоонун негизинде, жарандык мыйзамдарда адеп-ахлак категориясы, анын айрым элементтери түздөн-түз нормаларда камтылган деген тыянакка келсек болот. «Эркиндик, теңдик, адилеттүүлүк бул негизги башат, андан жарандык укук өнүп

чыгат жана аларды бекемдөөгө багытталат. Укуктун моралдык негиздерин ачууда бул моралдык-укуктук категориялардын маанисин түшүнүү өзгөчө маселе болуп саналат.

«Субъективдүү укуктар жана милдеттер бир гана укуктук гана эмес, ошондой эле эн маанилүү моралдык категориялар болуп саналат. Алар мүмкүн болгон жана милдеттүү жүрүм-турумдун, адептүү-адепсиздиктин, адилеттүү-адилетсиздиктин ченин аныктоочусу. Алар аркылуу адамдын турмуштук көз карашынын багытын жана максаттарын, моралдык эркиндигин баалоого болот.

КР Жарандык кодексинде камтылган бир катар ченемдик көрсөтмөлөрдү адеп-ахлак эрежелери ченемдик жактан бекемделген катары кароого болот.

Биздин оюбузча, адеп-ахлак эрежелеринин бири катары жарандык укукту коргоонун негизги ыкмаларынын бири - моралдык зыяндын ордун толтурууну кошсок туура болот.

КР Жарандык кодексинин 16-беренеси моралдык зыянды компенсациялоо учурларын аныктайт. Эгерде зыян ар-намысына, кадыр-баркына жана ишкердик беделине шек келтирген маалыматтарды жайылтуудан келип чыкса, жаран мындай маалыматтарды төгүндөөнү сот аркылуу талап кылууга укуктуу (КР Жарандык кодексинин 18-беренеси) [3]. Адатта адеп-ахлак эрежеси катары, жарандык укукту коргоонун кийинкидей ыкмаларын кароого болот, мисалы: укук бузууга чейинки абалын калыбына келтирүү, ошондой эле укук бузган же аны бузуу үчүн коркунуч туудурган иш-аракеттерге бөгөт коюу сыяктуу жарандык укуктарды коргоо ыкмаларын кароого болот.

Жарандык укуктагы адеп-ахлактын негизги функцияларынын бири субъективдүү укуктарды жүзөгө ашыруунун чектерин белгилөө болуп саналат. Бул учурда, көрсөтүлгөн чектерди эки аспектке кароого болот: социалдык жана укуктук.

Социалдык көз караштан алганда, ар бир жосун адеп-ахлак нормаларына, жүрүм-турумдун жалпы таанылган эрежелерине ылайык келиши абзел, аларды сактоо ар кандай социалдык терс көрүнүштөн, башкача айтканда, укукту ишке ашыруунун коомдук терс кесепеттеринен сактайт.

Укуктук көз караштан алганда, адеп-ахлак талаптарын сактоо айрым субъективдүү укуктарды жүзөгө ашыруунун милдеттүү шарты болуп саналат, аны бузуу сөзсүз түрдө жагымсыз юридикалык кесепеттерге алып келет. Мыйзамда көрсөтүлгөн жагдайларда, ыйгарым укуктуу адамдын адеп-ахлаксыз жүрүм-туруму коомдук гана эмес, ошондой эле мыйзамдуу түрдө жемеленет.

Жогоруда айтылгандардын негизинде өзүнүн жарандык укуктарын жүзөгө ашырууда башка адамдарга зыян келтирүүгө жол бербөө жөнүндө эреже адеп-ахлак эрежеси болуп саналат (КР Жарандык кодексинин 9-беренеси) [3].

Жыйынтыктар:

1. Жарандык укук ченемдеринин тутумунда тексттик чагылдырылышы бар моралдык категориялардын практикалык маанисин аныктоо максатында колдонуудагы жарандык мыйзамдарга талдоо жүргүзүлдү;

2. Адеп-ахлактын негизги эрежелери Кыргыз Республикасынын колдонуудагы Жарандык кодексинин статьяларынын тексттеринде чагылдырылганы аныкталды. Анын негизинде, адеп-ахлактын негизги эрежеси катары, ким гана болбосун, өзүнүн жарандык укуктарын ишке ашырууда башка адамдарга эч кандай зыян келтирүүгө жол берилбестиги аныкталды;

3. Алынган натыйжалар жарандардын жана юридикалык жактардын жарандык укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоонун жолдорун мындан ары өркүндөтүүгө мүмкүндүк берери белгиленди.

Адабияттар тизмеси:

1. **Чичерин, Б.** Философия права [Текст] / Б. Чичерин. – Москва, 1900. – С. 143-147.
2. **Алексеев, С.С.** Общая теория права: курс в двух томах [Текст] / С.С. Алексеев. – Москва, 1981. – Т.1. – 184 с.
3. Гражданский Кодекс Кыргызской Республики от 8 мая 1996 года № 1516 декабря 2016 года № 208, 8 июня 2017 года № 100, 2 августа 2017 года № 170)
4. **Хабермас, Ю.** Демократия. Разум. Нравственность [Текст] / Ю. Хабермас. – Москва, 1995. – 14 с.
5. **Данильян, О.Г.** Философия права [Текст]: учебник / [О.Г. Данильян, Л.Д. Байрачная, С.И. Максимов и др.]. – М.: Эксмо, 2007. – 286 с.
6. **Лукашев, Е.А.** Право, мораль, личность [Текст] / Е.А. Лукашев. – Москва, 1986.
7. Постановление Пленума Верховного Суда КР от 5 декабря 2003 года № 20 «О некоторых вопросах судебной практики разрешения споров о защите чести, достоинства и деловой репутации».
8. **Тарханов, В.А.** Ответственность по советскому гражданскому праву [Текст] / В.А. Тарханов. – Саратов, 1973.

DOI:10.54834/16945220_2023_2_245

Поступила в редакцию: 31.01.2023 г.

УДК: 34.037

Амирова К.А.

аспирант Межд. университета им К.Ш. Токтомаматова, Кыргызская Республика

Пазылова М.Н.

аспирант Межд. университета им К.Ш. Токтомаматова, Кыргызская Республика

НОТАРИАТТЫН УКУКТУК ИШИНИН ТЕОРИЯСЫ

Бул жумушта изилдөөнүн предмети болуп заманбап укуктук тутумдарын трансформациялоо жана интеграцияга дуушар болгон нотариаттын укуктук иш чөйрөсүндө, улуттук жана эл аралык нотариалдык түзүмдөрдү түзүү жана иштөө менен өз ара аракеттерин түзгөн коомдук мамилелердин жыйындысы эсептелинет. Изилдөөнүн максаты - нотариаттын укуктук башкача айтканда укук колдонуучу, укук белгилөөчү жана укук коргоо ишмердүүлүк теориясын талдоо. Изилдөө темасынын актуалдуулугу азыркы этапта адамдын жана жарандын укуктарын, эркиндиктерин мыйзамдуу кызыкчылыктарын ишке ашыруу үчүн оптималдуу шарттарды түзүүгө умтулусу болуп саналат. Изилдөөлөрдүн жыйынтыгында укук теориясынын жана мамлекеттин институттарын, эл аралык укук колдонуучу органдар, нотариаттын улуттар аралык өз ара аракеттенүү тутумдары сыяктуу илимий этаптары, ошондой эле интеграциялоо жараянында нотариалдык түзүмдөрдүн бир катар теориялык тыянактарын камтыгандыгы аныкталган. Ошондой эле нотариустардын ишин оптималдаштыруу боюнча сунуштар берилген. Бул сунуштар Кыргыз Республикасынын мыйзам чыгаруу жана ченем чыгаруу ишинде практикалык колдонууну таба алары жана жогорку окуу жайларынын студенттери үчүн окуу китептери жана окуу куралдарын даярдоодо, келечектеги илимий изилдөөлөрдү жүргүзүүдө, ошондой эле мамлекет жана укук теориясын, конституциялык укук жана башка укуктук дисциплиналарды окутууда колдонууга болору белгиленген.

Негизги сөздөр: *нотариат; мыйзам; укук коргоо органдары; коомдук мамиле; укуктук ченем; укук теориясы; Кыргыз Республикасынын Конституциясы; эл аралык мыйзамдар.*

ТЕОРИЯ ПРАВОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НОТАРИАТА

В данной работе предметом исследования совокупность общественных отношений, создающих взаимодействие при создании и функционировании национальных, и международных нотариальных